

A MAGYAR ÁLLAMI FÖLDTANI INTÉZET ŐSLÉNYTANI TÍPUSGYŰJTEMÉNYE

Írta: BODA JENŐ

Az Intézet őslénytani gyűjteményanyagának rendezésével kapcsolatban szükségessé vált a típuspéldányok — originálisok — kiemelése és revíziója, egyrészt azért, hogy mennyiségileg felmérjük az immáron közel 100 év óta összegyűjtött, de számon nem tartott anyagot. A kiemelést igényelte még ennek a nagy tudományos értéknek megfelelő kezelése, illetve védelme, egyúttal hozzáférhetővé tétele is. Ez a feladat országos viszonylatban vetette fel a hazai területekről leírt típusok számbevételét, mely így már átlépte a Földtani Intézet kereteit és országos méretben igényelte a munka megszervezését. Ebben a munkában mint alapra támaszkodhattunk a KRETZOI M.-NÉ által összeállított originális katalógusra. Ez kb. 75%-ban foglalja magában az irodalmi anyagot. Felmerült az összegyűjtött adatok közzétételének szükségessége is, mint-hogy külföldön — bár nem nagy számban — ilyen irányú összefoglalások, vagy részlettanulmányok már megjelentek. Egyúttal a Nemzetközi Őslénytani Unió által szorgalmazott kötelezettségeinknek is eleget teszünk, minthogy ez a szervezet az ősmaradvány-típusok nemzetközi méretű revízióját is meg kívánja valósítani.

Mindezek után nyilvánvalóvá vált, hogy az anyag összegyűjtésén kívül még nagyon sokrétű feladatot kell megoldani és a részfeladatok elvégzésére csak meghatározott, következetes sorrendben kerülhet sor. Így alakult ki az a vélemény, hogy első lépésként az irodalom feldolgozása alapján készült katalógus kiegészítésére van szükség. Ezzel áttekinthető lesz a hazai originális anyag mennyisége és felvilágosítást nyerhetünk a tárolóhely-igény méreteire vonatkozóan is. Második lépésként az originális anyag összegyűjtését és ezzel kapcsolatban az irodalmi adatokkal történő egyeztetést, illetve azonosítást jelöltük meg. Ekkor készül el a típus végleges katalóguslapja. A harmadik lépést jelentené a meglévő típusok revíziója, átértékelése a legújabb irodalmi adatok alapján és ezzel kapcsolatban a faj teljes irodalmi dokumentációja.

A munka első fázisaként megjelölt irodalmi összeállítás elkészülése után nyilvánvalóvá vált, hogy több ezer típussal számolhatunk. Ugyan-

ekkor dönteni kellett az adatok publikálásának módozatairól. Ennek értelmében — figyelembe véve a már kialakult typologiai gyakorlatot — csak a nevezéktanilag érvényes fajokkal számolunk. Nomina nuda és fajnév nélküli leírások figyelmen kívül maradnak. Az összeállításból kiderült az is, hogy originálisokat a Földtani Intézet gyűjteményén kívül az egyetemek földtani és őslénytani tanszékein, valamint a Népművelési Minisztérium fennhatósága alá tartozó múzeumoknál találunk.

A második lépésként megjelölt típusazonosítás is befejezéshez közeledik. Számba vesszük a meglévő típusállományt és megállapítjuk a részleges vagy teljes hiányokat. Ez a feladat, mint említettük, túlnyúlik az Intézet keretein. A számba veendő típusanyag ősnövénytani és ősláttani részből áll, mindkét csoporton belül mikro- és makroanyagra különül. A munka során felvettük a kapcsolatot a különböző intézményekkel és megállapíthatjuk, hogy részükről a legnagyobb mértékű támogatást élveztük. Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Őslénytani, valamint Földtani Tanszéke készséggel adta át a M. Áll. Földtani Intézetnek típusanyagát, megértve a cél fontosságát. A Szegedi Tudományegyetem Földtani Tanszéke és Növénytani Intézete, a Debreceni Tudományegyetem Földtani Tanszéke hasonlóképpen segítséget nyújtott. Az Országos Természettudományi Múzeum Föld- és Őslénytárának, Növénytárának kutatói a náluk tárolt típusanyagok jegyzékét a szükséges adatokkal elkészítették és rendelkezésünkre bocsátották.

Az anyag egyeztetése az irodalmi adatokkal és ábrákkal már megtörtént. Így megállapíthatjuk, hogy a típusok mennyiségének kb. 50%-cs veszteségével számolhatunk.

Az azonosított példányoknál megállapítjuk a típusjellegét. Holo-, co- és lectotypust, valamint para- és paralectotipoidokat különböztetünk meg, illetőleg csak ezekre a típusfélékre vizsgáljuk az anyagokat. A példányokat leltári számmal és piros szegélyű cédulával, valamint ún. fajtörzslappal látjuk el. Ez utóbbin tüntetjük fel a típus leírásának irodalmi adatait. Tervezzük, hogy a fajtörzslap másik oldalán a faj eredeti ábrájának és leírásának fényképét is bemutatjuk. A feldolgozott típusok kartondobozokban, külön szekrényben, elkülönített helyen vannak tárolva. Terveink szerint később tűzbiztos vaslemez-szekrénybe kerülnek majd. A mikrofauna tárolása cellákban történik. A makroflóra egy része, a mikrofauna és a mikroflóra teljes egésze még feldolgozásra vár. Az őslénytani anyag többi részének számbavétele már országos viszonylatban is megtörtént, illetve befejezéshez közeledik.

Az összeállított típusanyag legfontosabb adatait katalógus formájában több nyelven szándékozunk közreadni. A sajtó alá rendezés munkája már megindult.

Az intézeti típusgyűjteményt kiegészítjük a más intézményeknél tárolt originális példányok másolataival. Ugyanekkor saját típusainkról is készülnek másolatok, melyeket csereanyagként szánunk.

A bevezetőben említett harmadik nagy feladat-komplexum a meglevő típusok revíziója, ártértékelése a legújabb irodalmi adatok alapján és ezzel kapcsolatban a faj teljes irodalmi dokumentációja. A feladat természete folytán a munka lassú ütemű, csak országos összefogással végezhető el. Ehhez a munkához igényeljük és kérjük a hazai paleontológusok segítségét. A M. Áll. Földtani Intézet Évi Jelentéseiben bárki számára külön helyet biztosítunk az új fajok leírásának.

A katalógus sajtó alá rendezésének munkálataival párhuzamosan kezdjük meg az elveszett típusok pótlását és az originálisok teljes irodalmi revízióját is.

COLLECTION DES ÉCHANTILLONS TYPES
PALÉONTOLOGIQUES DE L'INSTITUT GÉOLOGIQUE
DE HONGRIE

par

J. BODA

Dans le matériel de la collection paléontologique de l'Institut Géologique de Hongrie il y a beaucoup d'échantillons types. La révision de ces types se fait depuis deux années. En outre de cela, on tient registre des types qui se trouvent aux institutions différentes du pays. On envisage de publier, dans l'avenir prochain, les données des types existants et perdus. L'auteur rend compte des détails de ce travail.

PALÄONTOLOGISCHE TYPENSAMMLUNG
DER UNGARISCHEN GEOLOGISCHEN ANSTALT

VON

J. BODA

In dem paläontologischen Sammlungsmaterial der Ungarischen Geologischen Anstalt befinden sich zahlreiche Typen, deren Revision schon seit zwei Jahren im Gange ist. Es wird daneben aber auch das ganze, in sämtlichen Sammlungen des Landes aufbewahrte Typenmaterial berücksichtigt. Die Anstalt beabsichtigt die Angaben aller vorhandenen und verlorengegangenen Typen in nächster Zukunft in Katalogenform zu publizieren. Der Aufsatz gibt einen Überblick über die Einzelheiten dieser Arbeit.

COLLECTION OF PALAEOONTOLOGICAL TYPE
SPECIMENS OF THE HUNGARIAN GEOLOGICAL
INSTITUTE

by

J. BODA

In the palaeontological collection of the Hungarian Geological Institute there are many type specimens. Their revision has been carried out for two years. In addition, all the type specimens available throughout the country are being recorded at the Institute. A file register of type specimens available and lost is foreseen for publication in the near future. The paper reports on the details of this work.

КОЛЛЕКЦИЯ ПАЛЕОНТОЛОГИЧЕСКИХ ТИПОВ ВЕНГЕРСКОГО
ГЕОЛОГИЧЕСКОГО ИНСТИТУТА

Й. БОДА

В материале палеонтологической коллекции Венгерского Геологического Института имеются многочисленные типы. Их ревизия проводится уже два года. Наряду с этим учитывается также и типовый материал, встречаемый в других коллекциях страны. Данные об имеющихся и потерявшихся типах Институт намеревается опубликовать в ближайшее время в виде каталога. Статья отчитывается в подробностях этой работы.